

Ambacht maakt pracht

Werkplan ROP – Nederland

2022

Inhoudsopgave

- 1. Inleiding**
- 2. Doelstellingen, taken en structuur ROP**
- 3. Situatieschets vakmanschapsopleidingen in Nederland**
- 4. Kernactiviteiten ROP-Nederland in 2022**
- 5. Resultaatdoelstellingen kernactiviteiten ROP-Nederland in 2022**
- 6. Begroting ROP-Nederland**

1. Inleiding

'Ambacht maakt pracht', dat is de titel van het werkplan van ROP-Nederland voor 2022. Dat is niet zonder reden. Er zou met een meer trots gevoel naar het mooie van het restauratiewerk kunnen worden gekeken. Dan gaat het niet alleen om het werk zelf, maar zeker ook om het beoogde resultaat: de instandhouding van ons monumentaal erfgoed. Dat zijn niet alleen prachtige monumenten, ze vertellen een verhaal, ze geven ons identiteit, ze staan voor omgevingskwaliteit.

De reputatie van het restauratievakgebied in Nederland is helaas niet al best. Hier liggen meerdere redenen aan ten grondslag, waaronder:

- ambachten en vakmanschap staan onder druk door de industrialisering en internationalisering van de markt met als resultaat massaproductie, waarbij alles zo goedkoop mogelijk moet worden geproduceerd. Dit heeft een nadelig effect gehad op de ontwikkeling en waardering van ambachten en vakmanschap.
- de ambachtscultuur in Nederland is niet vitaal en dynamisch. Er is tot nu toe bijvoorbeeld onvoldoende ingespeeld op productinnovatie en de kansen die er zijn om oude productietechnieken te benutten voor het ontwikkelen van nieuwe producten.
- ambacht en vakmanschap nemen – mede vanwege de hiervoor genoemde redenen – geen prominente plaats op de arbeidsmarkt in. Werken in de ambachts- en restauratiesector geeft – in tegenstelling tot andere landen – weinig status.
- de beeldvorming van 'werken met je handen' is negatief, ook bij veel ouders.

Dit alles heeft een negatief effect op de instroom van leerlingen in het restauratievakgebied. Bovendien is de opleidingsstructuur in Nederland voor ambachtelijk werk ondermaats. Er is bijvoorbeeld in heel het land slechts één volwaardige restauratieopleiding voor timmeren op niveau 3, te weten de THR-opleiding bij RIBO / ROP-Oost in samenwerking met ROC van Twente. Er is echter wel de maatschappelijke opgave om ons monumentaal erfgoed te bewaren en op een goede manier in stand te houden. Daar heb je vakmensen voor nodig! Die zijn er nu al veel te weinig, en naar de toekomst toe ziet het er niet goed uit. Er moet dus heel wat gebeuren om dit te verbeteren.

ROP Nederland zet zich in om de infrastructuur voor restauratievakmanschap te bevorderen, alsook worden heel concreet leer-werkplekken in de restauratie gerealiseerd met als insteek leerlingen uit het beroepsonderwijs, zij-instromers en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt nader kennis te laten maken met de bouw- en restauratiesector. Dit alles met als doel om de instroom van nieuwe vaklieden te vergroten. Met het oog daarop willen we de komende jaren vanuit een drietal invalshoeken speciale activiteiten ontwikkelen, gericht op:

1. Verbeteren van het imago van de restauratiesector en restauratievakmanschap.

Dat dient op landelijk niveau te worden opgepakt, maar zeker ook in de regio. De afweging om te kiezen voor het restauratievakgebied wordt namelijk vooral in vertrouwde kring in de eigen omgeving gemaakt.

2. Educatie.

Door kinderen op jonge leeftijd in aanraking te brengen met ambachten en vakmanschap kan de belangstelling ervoor worden verhoogd. Dat is de basis voor groei naar de toekomst toe.

3. Innovatie.

Door het gebruik van innovatieve technieken en materialen kan het imago van de sector worden verbeterd, waardoor de aantrekkelijkheid en daarmee de instroom van nieuwe leerlingen kan worden vergroot.

Om succesvol te kunnen zijn moeten er echter ook goede restauratieopleidingen zijn. Daar schort het zeer aan. De laatste jaren zijn er door het Nationaal Centrum voor Erfgoedopleidingen (NCE) wel activiteiten ontwikkeld, maar die waren vooral gericht op deskundigheidsbevordering van mensen die al bij een restauratiebedrijf werkzaam waren. Daarmee creëer je geen nieuwe instroom.

Vanwege het ontbreken van restauratieopleidingen binnen het reguliere beroepsonderwijs ontstaan er van buitenaf nieuwe initiatieven, zoals onlangs nog een opleidingsplaats van restauratiesmeden bij Slot Schaesberg. Deze is aangesloten bij het Nederlands Gilde voor Kunst-, Sier en Restauratie-smeden. Deze branche-organisatie verzorgt in samenwerking met ROC's de certificering.

ROP-ZuidWest, ROP-MiddenWest en ROP-Noord Nederland zetten – om nog zo veel mogelijk een basisstructuur voor restauratievakmanschap overeind te houden – sterk in op de keuzemodule 'Basis Restauratie' en het organiseren van masterclasses. Hierbij wordt nauw samengewerkt met Bouwmensen-organisaties en met regionale ROC's.

Doordat er al jarenlang grote lacunes bestaan in de restauratie-opleidingen, is het nodig dat er andere wegen worden bewandeld. Eén daarvan is het Praktijkcentrum Restauratie en Ambacht (PRA). Bij RIBO / ROP-Oost vormt dit een wezenlijk onderdeel van de succesvolle opleiding Technicus Hout en Restauratie (THR), de enige restauratieopleiding voor timmeren op niveau 3 in Nederland. Inmiddels is – vanwege succes – een uitbreiding noodzakelijk. Die zal grotendeels in 2022 plaatsvinden. Daarmee groeit dit PRA door tot een restauratie- en innovatielab en wordt het een broedplaats voor restauratie, innovatie, verduurzaming en circulair bouwen.

Inmiddels is in Zuid-Limburg bij Slot Schaesberg ook een praktijkcentrum voor restauratie en ambacht in ontwikkeling ontstaan, maar dan wel met een 'colour locale'. Dat er verschillen zijn, is helemaal niet erg. Integendeel. Daarmee wordt aangesloten bij de lokale en regionale situatie. Die verschillen nu eenmaal. De komende jaren wordt daar een compleet ambachtendorp gebouwd. Als eerste is – in september 2021 – de smederij in gebruik genomen. Er wordt nu gewerkt aan de uitbouw ervan met een timmerwerkplaats en een steenhouwerij. ROP-Zuid is als partnerorganisatie daar nauw bij betrokken en ondersteunt de initiatieven ter plaatse.

In Noord-Holland heeft de ideevorming over een praktijkcentrum voor restauratie en ambacht ondertussen ook vaste vormen aangenomen. De kar wordt daar getrokken door ROP-MiddenWest. De financiering is nu nog de hobbel die genomen moet worden.

ROP constateert, ook al verschilt het per regio, dat gemiddeld genomen de 'opbrengst' vanuit het beroepsonderwijs als instroom voor het restauratievakgebied ontoereikend is. De vraag naar nieuwe vaklieden vanuit de bouw- en restauratiesector is te groot om daar – via instroom uit het beroeps- onderwijs – aan te kunnen voldoen. Daarom vinden er, met name in de noordelijke provincies en in Limburg, initiatieven plaats om de doelgroep te verbreden naar zij-instromers en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt incl. statushouders. Hier zit wel degelijk potentie. In het verlengde daarvan bereiden ROP-Noord Nederland en ROP-Zuid een gezamenlijk ROP-project voor, dat zich speciaal richt op mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Voor dit project zal subsidie worden aangevraagd bij het Europees Sociaal Fonds.

Geertruidenberg, 7 oktober 2021

*Harrie Maas,
bestuurlijk secretaris ROP Nederland*

2. Doelstellingen, taken en structuur ROP

Om monumenten en het cultureel erfgoed dat zij vertegenwoordigen op de juiste manier in stand te houden zijn bekwame vakmensen nodig die op basis van kennis en kunde de noodzakelijke werkzaamheden kunnen uitvoeren om monumenten en diens cultuurhistorische waarden te waarborgen en respecteren. Zonder de inzet van zulke vakbekwame mensen lopen monumenten gevaar. Het verleden heeft helaas al te vaak aangetoond dat als dit niet het geval is, er schade wordt toegebracht aan monumenten door een onbekwame en ondeskundige uitvoering van werkzaamheden. Dit is niet alleen zonde omdat het cultureel erfgoed wordt beschadigd, maar dit betekent ook dat de (subsidie)gelden voor instandhouding van monumenten niet doelmatig en efficiënt worden besteed. Om dat te voorkomen is vanuit de bouwsector, het ministerie van OCW en de provinciale overheden ROP in het leven geroepen.

Doelstellingen

De noodzaak van ROP blijft onverminderd groot. Doordat de ROC's in augustus 2016 noodgedwongen zijn gestopt met het aanbieden van de restauratieopleidingen timmeren en metselen op niveau 3, is die noodzaak alleen maar groter geworden. Hieraan is mede het minder goede imago van de bouwsector debet. Het gevolg is dat de instroom en doorstroming van leerlingen in het restauratievakgebied nog meer onder druk zijn gekomen.

Het belang van vakmanschapsbevordering in de restauratie- en herbestemmingssector wordt breed onderschreven, zoals in de nieuwe beleidsnota van het ministerie van OCW *'Erfgoed telt. De betekenis van erfgoed voor de samenleving'*. De waarde van vakmanschap voor de instandhouding van erfgoed wordt daarin benadrukt. Om de zorgelijke situatie te verbeteren worden extra inspanningen in het vooruitzicht gesteld.

Vanuit deze maatschappelijke opgave zijn de volgende doelstellingen voor ROP geformuleerd:

- a) het op peil houden van het aantal vaklieden in de restauratiesector, waaronder timmerlieden, metselaars, dakdekkers, schilders en andere gespecialiseerde beroepen, ten behoeve van het herstel en de instandhouding van monumentale gebouwen in Nederland;
- b) het behouden, ontwikkelen, stimuleren en mede uitvoeren van opleidingen in het restauratievakgebied om daarmee het vakmanschap in de restauratiesector te behouden en de kwaliteit van de vaklieden te versterken;
- c) het op elkaar afstemmen van vraag en aanbod binnen het restauratievakgebied;
- d) het initiëren, ontwikkelen en in stand houden van een landelijk netwerk gericht op:
  - het bevorderen van leer-werkplekken in de restauratie- en herbestemmingssector;
  - het bevorderen van de instroom en doorstroming van restauratieleerlingen;
  - een kwalitatieve uitvoering van restauratie- en herbestemmingsprojecten door gekwalificeerde bedrijven met inzet van gekwalificeerde leermeesters;
- e) het uitwisselen van kennis en kunde op het gebied van de restauratieopleidingen;
- f) het verrichten en bevorderen van alle verdere activiteiten, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

Taken

Om invulling te geven aan bovengenoemde doelstellingen zijn voor 2021 de volgende taken c.q. kernactiviteiten geformuleerd:

- 1 het verbeteren van de infrastructuur voor restauratievakmanschap;
- 2 het realiseren van leer-werkplekken in de restauratie gericht op een zo groot mogelijke instroom van leerlingen, zij-instromers en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt inclusief statushouders;
- 3 het vergroten van de belangstelling en waardering voor het vakmanschap in de restauratiesector; promotie van vakmanschapsopleidingen;
- 4 het bevorderen van de instroom van restauratieleerlingen;
- 5 het bevorderen van het gebruik van innovatieve technieken binnen vakmanschapsopleidingen; het bevorderen van product vernieuwing binnen het ambachtelijk werk.

Het praktijkcentrum voor restauratie en ambacht van RIBO / ROP-Oost.

Structuur

ROP Nederland is een stichting, waarin de vijf regionale ROP's zijn vertegenwoordigd. Die vijf ROP-regio's zijn:

- ROP-Noord Nederland: Groningen, Fryslân en Drenthe;
- ROP-Oost / RIBO: Overijssel en Flevoland;
- ROP-MiddenWest: Utrecht en Noord-Holland;
- ROP-ZuidWest: Zuid-Holland en Zeeland;
- ROP-Zuid / Stichting Behoud Monumenten Brabant: Noord-Brabant en Limburg.

De regionale ROP's zijn op verschillende wijze georganiseerd. Soms zijn ze ingebed in een grotere organisatie, die verschillende werkzaamheden uitvoert. Zo wordt ROP-Zuid aangestuurd vanuit Stichting Behoud Monumenten Brabant. ROP Oost valt onder de stichting RIBO (Scholing, Restauratie en Innovatie in de bouw in Overijssel). ROP Noord-Nederland, ROP MiddenWest en ROP ZuidWest zijn zelfstandige stichtingen.

In de provincie Gelderland is geen ROP-organisatie. De provincie heeft hier een eigen structuur opgezet, het Gelders Restauratiecentrum (GRC). In beperkte mate ontwikkelt ROP in Gelderland evenwel ook enige activiteiten. Bijvoorbeeld als een Brabants restauratiebedrijf met Brabantse leerlingen daar restauratiewerkzaamheden uitvoert, dan wordt getracht er een leer-werkplek van te maken. Daarnaast is het GRC in navolging van ROP Oost/RIBO gestart met de door RIBO en ROC van Twente ontwikkelde opleiding Technicus Hout en Restauratie. ROP is dus in het hele land actief!

Landelijk ROP-coördinatorenoverleg

Al zijn de vijf ROP-regio's op verschillende wijze georganiseerd en leggen ze verschillende accenten, de taken – zoals hierboven geformuleerd – zijn gelijk. Meerdere keren per jaar vindt er gezamenlijk overleg plaats tussen ROP-coördinatoren van de verschillende regio's.

Tijdens de vergaderingen wordt ingegaan op zaken waar de coördinatoren in hun dagelijkse activiteiten tegenaan lopen, eveneens worden landelijke ontwikkelingen en knelpunten besproken. Doel van dit overleg is het verder uitwisselen van kennis, ervaringen en ideeën.

Bestuur Stichting ROP NL

Door het ministerie van OCW is aangegeven dat men in plaats van vijf subsidieaanvragen van de vijf ROP-regio's één subsidieaanvraag voor de hele ROP wenst te ontvangen. De taken voor het komende jaar zijn vervolgens door het bestuur van ROP NL in gezamenlijkheid met de ROP-regio's geformuleerd.

Daarnaast vindt OCW het belangrijk dat er een landelijke uitstraling is van ROP, waarbij er een samenhang is tussen de activiteiten van de regio's. Op deze manier ontstaat er een krachtigere aanpak van de problematiek dan vanuit een ieder voor zich-benadering. Bovendien kan er zo gemakkelijker kruisbestuiving van ideeën en initiatieven ontstaan en kan men elkaar versterken.

Bestuur Stichting ROP NL

Het bestuur van Stichting ROP NL wordt momenteel gevormd door:

- Michel van Erkelens (ROP-Middenwest), voorzitter
- Wim Raaphorst (ROP-Zuid), secretaris
- Ab Meijerman (ROP Noord-Nederland), penningmeester
- Jan Bron (ROP-Oost), bestuurslid
- Ben de Vries (ROP-ZuidWest), bestuurslid.

Harrie Maas is bestuurlijk secretaris van ROP NL.

3. Situatieschets vakmanschapsopleidingen in Nederland

Er is een goede infrastructuur rond vakmanschapsbevordering en vakmanschapsopleidingen nodig om er voor te kunnen zorgen dat ons erfgoed op een goede manier in stand kan worden gehouden. Belangrijk is dat er voldoende nieuwe aanwas van vaklieden is. Daar schort het nu aan. Zowel de instroom als doorstroming van restauratieleerlingen is minimaal. Het betreft hier het totale spectrum van vaklieden: van restauratietimmerlui, -metselaars, -stukadoors, -schilders, -smeden, voegers, leidekkers, koperslagers, zinkbewerkers tot natuursteenbewerkers en andere specialistische kleine beroepsgroepen. Uit economisch oogpunt is het eveneens belangrijk dat er voldoende gekwalificeerde vaklieden zijn. In dit kader geldt dat herbestemming van monumenten een belangrijke maatschappelijke opgave is. Maar dan moet je wel beschikken over gekwalificeerd personeel.

Restauratieproject ROP-Zuid.

Voor de instandhouding van erfgoed heb je overigens niet alleen hét traditionele vakmanschap nodig, maar ook kennis en vaardigheden voor het toepassen van nieuwe technieken bij restauratieopgaven (bijv. CNC machines en 3D printers).

Daarnaast is het van belang om de verbreding ook te zoeken in het verduurzamen van monumenten. Daardoor kan het beeld van de sector worden verbeterd in de zin dat er ook oog is voor vernieuwing en er wordt bijgedragen aan de maatschappelijke opgave op het gebied van energiebesparing.

Situatieschets restauratieopleidingen Nederland

De feitelijke situatie is dat er een structureel tekort is aan leerlingen. De al bestaande tekorten aan vaklieden kunnen niet worden opgevangen, omdat er simpelweg onvoldoende aanwas van onderop is. Dit gaat ook niet een, twee drie veranderen. Geïnteresseerden moeten immers wel het vooruitzicht hebben dat ze een diploma, of certificaat kunnen behalen. Waar kunnen ze nu nog terecht? De afgelopen jaren is het opleidingsaanbod voor de restauratiesector dramatisch verslechterd. Nadat in 2015 de opleiding van de Gespecialiseerde Aannemerij in Boxtel failliet was gegaan, kwam daar in 2016 de wijziging van de kwalificatiestructuur nog overheen. De keuze om louter te kiezen voor de restauratieopleiding niveau 4 heeft – zoals kon worden verwacht – slecht uitpakkt. Een hele tussenlaag i.c. de restauratieopleiding voor degenen die vooral het werken met de handen in de praktijk brengen (niveau 3) is weggefallen.

Restauratieopleidingen niveau 3: Technicus Hout en Restauratie

De enige volwaardige restauratieopleiding in Nederland met een rijks erkend diploma is de opleiding 'Technicus Hout en Restauratie' (THR; crebo 260001). Deze is ontwikkeld door Stichting RIBO / ROP-Oost in samenwerking met het ROC van Twente. Het betreft hier een driejarige MBO-restauratieopleiding. Deze bestaat uit 1 dag theorie (ROC van Twente), 3 dagen stage en 1 dag praktijkinstructie per week (RIBO). De opleiding is opgezet met lesstof uit de bouw- en restauratieopleidingen, machinaal houtbewerken en meubelmaken. Bijzonder ook is dat ambacht en innovatie hier worden gecombineerd, waardoor de leerlingen alles in zich hebben om uit te groeien tot excellente vakmensen die hout-breed inzetbaar zijn.

De opleiding THR voorziet in een grote behoefte en is erg populair. De kracht zit in een aantrekkelijk leerprogramma, met een combinatie van traditioneel én hedendaags vakmanschap, én leren in de praktijk. De leerlingen bekwamen zich zowel in ambachtelijke vaardigheden als de toepassing van innovatieve technieken. Binnen de opleiding is tevens ruimte voor creatief vakmanschap. Jaarlijks starten 20 tot 25 jongeren met deze opleiding. Met ingang van het schooljaar 2021-2022 telt deze opleiding 60 studenten, waarvan 7 meisjes. Men kan daarbij rekenen op de brede steun van het bedrijfsleven. Meer dan 130 erkende leerbedrijven werken mee aan de uitvoering van deze opleiding door onder meer het aanbieden van stageplekken. Alle leerlingen krijgen aansluitend op hun opleiding een baan, meestal bij de leerbedrijven waar ze stage hebben gelopen.

Leerlingen THR leren het vak in de praktijk, onder andere door mee te werken aan opdrachten voor externen.

Door het succes van de THR-opleiding wordt deze inmiddels ook in andere gebiedsdelen aangeboden, of is men bezig met de voorbereiding ervan:

- sinds 2020 behoort de THR-opleiding tot het leerprogramma van het Gelders Restauratiecentrum. Dit wordt gedaan in samenwerking met ROC Graafschap College te Doetinchem;
- de planning is om in schooljaar 2022-2023 in de regio Amsterdam te starten met een eigen restauratie-opleiding op niveau 3, die geënt is op de THR-opleiding. Bij de planontwikkeling zijn ROP MiddenWest, Bouwmensen Amsterdam, regionale ROC's en omliggende restauratiebedrijven uit de regio betrokken;
- in Groningen vinden serieuze gesprekken plaats om de THR-opleiding aan te gaan bieden. ROP- Noord Nederland speelt daarin een bemiddelende en aansturende rol.

ROC De Leijgraaf in Veghel had ook plannen om de THR-opleiding te gaan aanbieden. Er was zelfs al een Crebo-nummer afgegeven. De plannen zijn echter bijgesteld, ook vanwege een mogelijke fusie met het Koning Willem I College in 's-Hertogenbosch.

Specialist restauratie timmeren / metselen restauratie niveau 4)

Het betreft hier een 1-jarige BBL4-opleiding van het Nationaal Centrum Erfgoedopleidingen (NCE). De deelnemers zijn met name personen die al bij een bouw- en/of restauratiebedrijf werken en die zich verder willen verdiepen binnen de monumentensector. Aan deelname hangt een hoog prijskaartje. Dit wordt gewoonlijk betaald door de werkgevers van de deelnemers. Op zich is het heel goed dat dit opleidingsaanbod er is, maar het leidt niet tot nieuwe instroom. Een ander nadeel is dat de opleiding steeds wisselend is. Het ene jaar wordt die in plaats X gehouden, het andere jaar in plaats Y. Daardoor ontstaat er geen continuïteit. Ook de doorstroming wordt ermee niet echt bevorderd, omdat het branchecertificaat sec geen toelating geeft tot een HBO-opleiding. Bij voldoende deelname start de opleiding in januari 2022 in Breda en in Zaandam. Aan de opleiding is een brachediploma van NCE verbonden.

Bij het Gelders Restauratiecentrum wordt in samenwerking met NCE een variant van deze opleiding aangeboden. Het betreft een tweejaarlijkse opleiding met één lesavond in de week. De doelgroep bestaat ook hier uit werknemers van bouw- en/of restauratiebedrijven.

Restauratie professional (niveau 4)

Deze opleiding van NCE richt zich op ambtenaren monumentenzorg en/of toezicht & handhaving bij overheden, medewerkers van architecten- en adviesbureaus die actief zijn in de monumentensector, monumentenwachters en medewerkers van restauratiebedrijven (voormannen, projectleiders e.d.). De opleiding, die € 7.650,- excl. btw kost, wordt gegeven in Amersfoort en duurt twee jaar met één lesdag per week. Aan de opleiding is een brachediploma van NCE verbonden.

MBO-restauratieopleidingen (niveau 4)

Op het gebied van restauratie- en decoratieschilderen zijn er drie opleidingen:

- Boxtel: St. Lucas (BOL)
- Utrecht: Nimeto ((BOL)
- Zwolle: Cibap (BOL).

Verder is er bij het Nederlands Stucgilde in Veenendaal een BBL-opleiding voor restauratiestukadoorn en in Amsterdam is er niveau4-opleiding voor interieur timmerwerk (BOL en BBL)

NCE: diverse branche-opleidingen (niveau 3 of niveau 4)

Voor 2022 biedt NCE nog verschillende andere branche-opleidingen aan: voor inspecteur gebouwd erfgoed, leidekker en loodgieter, voeger, rietdekker, glazenier, schilder, hovenier monumentaal groen en restaurateur roerend erfgoed. De opleidingen gaan alleen door bij voldoende inschrijvingen. In 2021 bestond dit aanbod ook. Toen is een aantal ervan niet doorgedaan, omdat er onvoldoende animo was.

Een nieuwe activiteit is de NCE Erfgoedschool. Dit is voortgekomen uit een initiatief van ROP-Zuid om voor Oost-Brabant een volwaardige restauratieopleiding op niveau 3 tot stand te brengen. Later is NCE aangehaakt, waarna de koers bijgesteld. Dit heeft geresulteerd in een pilotproject voor de regio Noordoost-Brabant en de regio Nijmegen voor het schooljaar 2021-2022. Concreet houdt het in

leerlingen van de allround opleiding timmeren of metselen de mogelijkheid krijgen om zich te oriënteren op het restauratievak door drie speciale restauratie-keuzedelen te volgen en door stage te gaan lopen bij een erkend restauratiebouwbedrijf.

GRC: Leergang innovatief en energiebesparend restaureren van gebouwd erfgoed

Het Gelders Restauratiecentrum (GRC) en de Hoge School Arnhem-Nijmegen organiseren ook dit studiejaar weer een leergang over toepassing van duurzame technieken en materialen, energiebesparende maatregelen en innovatieve oplossingen in de restauratiepraktijk.

Keuzemodule 'Basis Restauratie Timmeren / Metselen'

Na het wegvallen van de restauratieopleidingen metselen en timmeren (niveau 3) in augustus 2016 is door een aantal partijen een eigen keuzedeel ontwikkeld, zodat er binnen het beroepsonderwijs nog enigszins aandacht is voor het restauratievakgebied. Het product van Concreet Onderwijsproducten is ingebed in het officiële leerprogramma van ROC's en geniet als zodanig een 'officiële' status. De kosten van dit keuzedeel bedragen slechts € 19,- voor lesmateriaal.

Daarnaast heeft NCE een eigen keuzedeel ontwikkeld, waaraan een fors hoger prijskaartje hangt (€ 750,- excl. btw). In enkele gebieden bekostigen de restauratiebedrijven de deelname aan dit keuzedeel. Momenteel gebruiken de meeste ROC's en opleidingsbedrijven (Bouwmensen) het keuzedeel van Concreet. In de noordelijke provincies is een variant, die meer is toegesneden op de eigen regio (bijvoorbeeld streekeigen bouwen), op het keuzedeel van Concreet ontwikkeld. In Limburg heeft men een geheel eigen keuzedeel ontwikkeld.

ROP-Middenwest: leren in de praktijk.

Los van wie het product heeft ontwikkeld, promoten alle ROP-regio's de keuzemodule van harte. Daarmee kan tenminste nog enigszins wat belangstelling voor het restauratievakgebied worden opgewekt. Maar dan kaart je meteen het echte probleem aan: er is geen vervolgopleiding die daar bij aansluit, oftewel een restauratieopleiding op niveau 3.

Desondanks blijven alle ROP-regio's zich hier volop voor inzetten. ROP-coördinatoren van regio ZuidWest is het gelukt om gedaan te krijgen dat het keuzedeel een volwaardig onderdeel is geworden van het leerprogramma voor alle ROC-leerlingen timmeren en metselen. Al is de basis heel beperkt, door leerlingen vervolgens een leer-werkplek te geven in de restauratiesector kan er toch

wat 'meer' ontstaan. Zo kan 'leren in de praktijk', waar ROP voor staat, toch de opstap worden voor een nieuwe restauratievakman in spe.

Leerlingen bezoeken een project van ROP-ZW.

ROP: aanvullende praktijkopdrachten bij keuzemodule

Door de ROP-coördinatoren is geconstateerd dat de component 'leren in de praktijk' bij de keuzemodule 'Basis Restauratie' in onvoldoende mate aanwezig is. Daarom heeft ROP een eigen praktijkopdracht voor het VMBO en MBO ontwikkeld volgens het format 'Leerwereld Bouwmensen'. Voorlopig alleen nog maar voor restauratiemetselen; die voor restauratietimmeren zit in de pijplijn.

Samenwerking

Samenwerking is een 'must' om daadwerkelijk iets te kunnen bereiken op het gebied van restauratie-opleidingen en vakmanschapsbevordering. Alleen het aanbieden van een opleiding is bijvoorbeeld niet toereikend; je hebt ook organisaties nodig die jongeren motiveren om die opleiding te gaan volgen.

De kracht van ROP zit vooral in het schakelen en makelen in de regio. Daar liggen dan ook kernactiviteiten. Maar dat doen we samen met anderen. Zo bevorderen wij regionale NCE-opleidingen door die te promoten; wij realiseren samen met restauratiebedrijven en regionale opleidingsbedrijven leer-werkplekken; wij geven voorlichting op ROC's enz.

Een hele hechte samenwerkingsband hebben we met Bouwmensen-organisaties. Ook zij zijn regionaal georganiseerd en als opleidingsbedrijf zetten zij zich eveneens in voor het versterken van de bouw- en restauratiesector. Die samenwerking heeft erin geresulteerd dat een aantal ROP-coördinatoren tevens werkzaam zijn bij Bouwmensen en dat in vier van de vijf besturen van regionale ROP's Bouwmensen is vertegenwoordigd.

4. Kernactiviteiten ROP in 2022

Om de hierboven genoemde taken te realiseren worden door ROP in 2022 tal van activiteiten ontwikkeld. Zoals al gezegd brengen de verschillende ROP-regio's eigen accenten aan in hun uitvoeringsprogramma. Afhankelijk van de mogelijkheden en de specifieke situatie worden zaken aangepakt.

1) Het verbeteren van infrastructuur voor restauratievakmanschap

Een goede basisinfrastructuur voor vakmanschapsopleidingen is cruciaal om het restauratievakmanschap naar de toekomst te behouden. Omdat het hier aan schort, wil ROP hier de komende jaren extra aandacht aan besteden. Als de basis namelijk niet goed is, is het heel moeilijk om echte vooruitgang te boeken en blijft de situatie problematisch met als effect dat de instroom en doorstroming van nieuwe vaklieden onvoldoende is.

Dat vraagt onder meer om een actief relatiebeheer. Het gaat om makelen en schakelen. Dat is wat ROP het afgelopen jaar op vele fronten heeft gedaan, en wil blijven doen.

Omdat het beroepsonderwijs tekort schiet als het gaat om het aanbieden van restauratieopleidingen, ontstaan er op verschillende plaatsen particuliere initiatieven. Een aantal is geen lang leven beschoren, maar enkele blijken wel degelijk betekenisvol te zijn. ROP onderhoudt ook met hen contact.

De activiteiten van ROP zijn in 2022 onder meer gericht op:

- het actief onderhouden van contacten met restauratiebedrijven en grote monumenteigenaren voor deelname aan ROP;
- het in stand houden en uitbouwen van een netwerk ten behoeve van vakmanschapsbevordering;
- het actief bevorderen van een regionale ondersteuningsstructuur t.b.v. ROP-activiteiten (in de ene ROP-regio gebeurt dat d.m.v. een stuurgroep, in de andere door een scholingscommissie e.d.);
- het uitbreiden en versterken van het praktijkcentrum voor restauratie en ambacht (PRA) van RIBO / ROP-Oost tot hét centrum voor restauratieopleidingen in Overijssel met verbreding naar innovatie, verduurzaming en circulair bouwen;
- het versterken en ondersteunen van een regionaal praktijk- en kenniscentrum voor restauratie en ambachten in Zuid-Limburg: 'Ambachtendorp Landgoed Slot Schaesberg';
- het (mede)ontwikkelen van een PRA in Noord-Holland;
- het uitbouwen van de Coöperatie Restauratie Noord voor de drie Noordelijke provincies. Daarin werken alle restauratiebedrijven, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties samen die bij restauraties en vakmanschapsbevordering betrokken zijn;
- het implementeren van een structuur voor 'een leven lang leren' (ROP-Noord Nederland);
- het maken van afspraken met overheden om bij subsidieverlening aan monumenteigenaren voorwaarden op te nemen over het realiseren van (ROP) leer-werkplekken;

- het maken van afspraken met architecten en monumentenbeheerders om monumenteigenaren te bewegen (ROP) leer-werkplekken te realiseren;
- het ondersteunen van lokale en regionale initiatieven voor vakmanschapsbevordering;
- het 'uitrollen' van de restauratieopleiding THR (niveau 3),
- het aanbieden van keuzemodule 'Basis Restauratie Timmeren / Metselen';
- het promoten van de NCE-brancheopleidingen;
- het opzetten van masterclasses en kopklassen voor restauratie;
- het aanbieden en verzorgen van praktijkgerichte restauratietrainingen bij RIBO / ROP-Oost en Ambachtendorp Schaesberg in het kader van bij- en nascholing van medewerkers in de restauratie;
- het verbreden van de beroepsgroep. Behalve voor timmeren en metselen worden er ook activiteiten ontwikkeld voor molenbouwers, lood- en zinkbewerkers, dakdekkers, schilders etc.;
- het verbreden van de doelgroep. Behalve voor leerlingen van het beroepsonderwijs zijn de activiteiten ook gericht op zij-instromers en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt incl. statushouders.

ROP-Middenwest: door het onderhouden van goede contacten met restauratiebedrijven blijkt veel mogelijk te zijn. De restauratie van dit kerkgebouw kon niet allen worden aangemerkt als een leer-werkplaats, er mochten ook excursies worden georganiseerd en gastlessen plaatsvinden.

2) Het realiseren van leer-werkplekken in de restauratie

Het doel is uiteindelijk om een grotere instroom en doorstroming van vaklieden in de restauratie- en herbestemmingssector te bewerkstelligen. 'Leren in de praktijk' is het motto van ROP. Dat betekent dat er voldoende leer-werkplekken moeten zijn. Maar voordat die er zijn, is er al heel wat werk te verrichten. Restauratiebedrijven moeten worden gevonden, die hun medewerking willen verlenen; er moeten restauratieprojecten zijn die geschikt zijn als leer-werkplek; de eigenaar van het monument moet akkoord zijn; er moeten deskundige leermeesters zijn; er moet begeleiding zijn van de leerling vanuit de onderwijsinstelling e.d.

In alle ROP-regio's worden activiteiten ontwikkeld, gericht op het realiseren van leer-werkplekken. Het gaat dan om:

- acquisitie van restauratie- en bouwbedrijven die zich willen inzetten voor het opleiden van jongeren en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daartoe zijn stelselmatig bouwbedrijven benaderd die restauratiewerkzaamheden uitvoeren;

- acquisitie van projecten die in aanmerking komen om als (ROP) leer-werkplekken te dienen;
- afstemming met overheden over de restauratie- en herbestemmingsprojecten die overheidssubsidie ontvangen. De bedrijven die het restauratiewerk gaan uitvoeren zijn vervolgens door de ROP-coördinator benaderd voor deelname aan ROP;
- acquisitie naar grote monumenteneigenaren toe met de vraag of ze mee willen werken aan het realiseren van ROP-opleidingsplekken;
- het koppelen van leerlingen aan de leer-werkplekken. Behalve leerlingen uit het reguliere beroepsonderwijs, richt ROP zich ook op zij-instromers en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt inclusief statushouders.
- het volgen van de leerling op de werkplek. Regelmatig vindt er overleg plaats over hoe het gaat met de leerlingen op ROP-restauratieprojecten. Daartoe bezoekt de ROP-coördinator het bouwproject, of vindt er anderszins afstemming plaats. In gesprekken met de leerling, leermeester en/of uitvoerder wordt de voortgang van de leerling besproken en wordt nagegaan of hij/zij met het maken van zijn/haar toetsen op schema zit.

ROP-Noord Nederland: een leermeester en leerling op een restauratieproject in Bolsward.

In de provincies Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg wordt het creëren van leerling-werkplekken door het provinciebestuur gestimuleerd door dit als criterium op te nemen in de rangschikking bij het toekennen van restauratiesubsidie voor rijksmonumenten.

3) Promotie van het restauratievakmanschap en vakmanschapopleidingen

Een van de grote problemen waar de bouw- en restauratiesector mee kampt, is het weinig positieve imago. Om daar verandering in te brengen laat ROP op tal van plekken zich zien en van zich horen.

Behalve op leerlingen uit het reguliere beroepsonderwijs, richt ROP zich ook op zij-intreders en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt incl. statushouders.

Om de aantrekkelijkheid van het restauratievakgebied te vergroten wil ROP de komende jaren vanuit een drietal invalshoeken speciale activiteiten ontwikkelen, gericht op:

a) *Verbeteren van het imago van de restauratiesector en restauratievakmanschap.*

Natuurlijk is een landelijke, breed opgezette campagne hiervoor nodig, maar zeker ook de regionale aanpak mag niet worden vergeten. De afweging om te kiezen voor het restauratievakgebied wordt namelijk vooral in vertrouwde kring i.c. in de eigen omgeving gemaakt. ROP kan hier een belangrijke rol in vervullen.

b) *Educatie.*

Door kinderen op jonge leeftijd in aanraking te brengen met ambachten en vakmanschap kan de belangstelling ervoor worden verhoogd. Dat is de basis voor groei naar de toekomst toe. ROP wil laten zien dat werken in de restauratiesector mooi en aantrekkelijk werk is met een goed toekomstperspectief. ROP richt zich steeds meer op leerlingen van basisscholen. Deze staan namelijk voor een belangrijk keuzemoment: beroepsonderwijs of voorgezet (hoger) onderwijs. Veel leerlingen hebben op zich meer capaciteiten voor het beroepsonderwijs, maar maatschappelijk gezien is er een trend – zeker ook bij de ouders – om vooral te kiezen voor theoretisch onderwijs. Werken met je handen wordt nog altijd minder gewaardeerd dan werken met een computer.

c) *Innovatie.*

Door het gebruik van innovatieve technieken en materialen wordt het restauratievakgebied interessanter. Belangrijk is te laten zien dat restauratie geen stoffig gebeuren is, waar je vieze handen van krijgt, maar dat het werk veel kansen biedt. In dat verband is het belangrijk om een combinatie te maken tussen traditioneel en hedendaags vakmanschap, waarbij een verbreding wordt gemaakt naar innovatie, verduurzaming en circulair bouwen. Zo kan het imago van de sector worden verbeterd, waardoor de aantrekkelijkheid en daarmee de instroom van nieuwe leerlingen kan worden vergroot.

ROP gaat de komende tijd veel meer gebruik maken van social media, waarbij een koppeling wordt gelegd naar de website van ROP NL. Die website is eind 2021 ingrijpend vernieuwd en verbeterd.

In 2022 ontwikkelt ROP op het gebied van promotie van vakmanschap en restauratieopleidingen een groot scala aan activiteiten, waaronder:

- voorlichting op enkele tientallen (V)MBO's;
- lesprojecten voor leerlingen van basisscholen op restauratiewerken;
- jongeren kennis laten maken met restauratie in de praktijk;
- deelname aan open dagen van onderwijsinstellingen;
- deelname aan de restauratiebeurs 'Monument 2022' met speciale activiteiten voor jongeren en leerlingen;
- deelname aan restauratiefairs, festivals en evenementen voor monumenteneigenaren;
- deelname aan Open Monumentendag;
- voorlichting aan overheden, werkgevers- en werknemersorganisaties;
- voorlichting aan (restauratie)bedrijven en architecten;
- vergroten naamsbekendheid, o.a. via publicatieborden bij ROP-restauratieprojecten

- uitgeven en verspreiden van folders en documentatiemateriaal;
- vervaardigen van promotiefilms, waaronder vlogs van leerlingen;
- organisatie van workshops en gastlessen;
- organisatie van excursies;
- publicitaire activiteiten, zoals krantenberichten;
- inzet website en social media (o.a. facebook, twitter);

ROP-Zuidwest: gastles.

4) Bevorderen van de instroom en doorstroming van restauratieleerlingen

Het vergroten van de instroom van restauratieleerlingen en kennisvermeerdering is een belangrijk doel van ROP. Dit om ervoor te zorgen dat er voldoende gekwalificeerde vaklieden in Nederland blijven, die ons erfgoed op een goede wijze in stand kunnen houden.

Zoals gezegd is daar allereerst voor nodig dat de vijver met potentieel gegadigden groter wordt. Om dat te bewerkstelligen onderneemt ROP allerlei activiteiten, voor verschillende categorieën en leeftijdsgroepen. Aan de oudste leerlingen van basisscholen wordt verteld over de mogelijkheden en

kansen die het beroepsonderwijs biedt. ROP-Zuidwest bijvoorbeeld heeft een concreet activiteitenplan om monumenten meer onder de aandacht te brengen van kinderen van basisscholen (groep 8) en jongeren in de onder- en bovenbouw van de VMBO's. Zo worden basisscholen die zich bevinden in de nabijheid van ROP-restauratieprojecten betrokken bij de restauratiewerkzaamheden. Dat wordt onder meer gedaan door een bezoek te brengen aan een restauratieproject. Verder wordt in samenwerking met het comité Open Monumentendag een 'Klassen- / monumentendag' geïntroduceerd bij basisscholen. Het doel is kinderen te leren beseffen dat een monument een bijzonder gebouw is dat behouden dient te blijven, dat er verschillende typen monumenten zijn, dat er achter elk monument een verhaal zit en dat je vakmensen nodig hebt om een monument te restaureren. Het voornemen is om op basis van de opgedane ervaringen het werken naar de basisscholen te gaan uitbouwen.

Ook de andere ROP-regio's zijn allemaal op de een of andere manier met dit thema actief. Zo participeert ROP-Noord Nederland in het project 'Sterk Techniek Onderwijs' voor leerlingen van groep 7 en 8 van de basisschool, en maakt ROP-Zuid deel uit van de stuurgroep 'Onderwijs & Techniek Geertruidenberg'.

De VMBO-leerlingen worden al wat meer deelnemingsgericht benaderd. Er wordt hen voorlichting gegeven over wat restaureren is, waarbij altijd wel een praktijkcomponent zit en in combinatie met bijvoorbeeld een gastles of een excursie.

Tegelijkertijd wordt geprobeerd de aandacht voor restauratie in te bedden in het lesprogramma van ROC's en opleidingsbedrijven (Bouwmensen) door middel van het keuzedeel 'Basis Restauratie'. Zoals hiervoor al is gezegd is het ROP ZuidWest bij ROC Scalda gelukt om het keuzedeel als een vast onderdeel van het leerprogramma op te nemen. Verder is met ROC Scalda overeengekomen dat voor de leerlingen van de opleiding BOL4 (dagonderwijs) in het eerste semester van het 4e jaar een restauratiemodule wordt gegeven. Wanneer ze hier een voldoende voor halen, ontvangen ze een certificaat.

Uiteindelijk is het streven dat veel meer personen dan nu het geval is een volwaardige restauratieopleiding gaan volgen. Het grootste knelpunt is een volwaardige restauratieopleiding niveau 3. Dat is de tussenschakel tussen oriëntatie en de echte restauratieopleiding. Er is nu – met uitzondering van THR-opleiding – een ontbrekende schakel in de opleidingsketen. Om de situatie te verbeteren maken alle ROP-regio's zich sterk om de THR-opleiding zo veel mogelijk uit te rollen naar andere gebiedsdelen in het land. Het probleem is dat dit langlopende trajecten zijn.

Richtte ROP zich aanvankelijk op restauratietimmeren en –metselen, een aantal jaren terug is de doelgroep verbreed naar natuursteenbewerkers, molenbouwers, koper-, lood- en zinkbewerkers, lei- en dakdekkers en (restauratie)schilders. Die lijn wordt ook in 2022 nadrukkelijk voorgezet. In dat verband wordt samenwerking gezocht met branche-organisaties, zoals het Nederlands Gilde voor Kunst- Sier- en Restauratiesmeden.

Zij-instromers en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt

Voor de instroom van nieuwe vaklieden is de 'opbrengst' vanuit het beroepsonderwijs ontoereikend. Dat is inmiddels wel duidelijk. Een heel interessante groep zijn de zij-instromers. Het kan gaan om mensen die na een burn-out een totaal andere richting in willen, of mensen die altijd al affiniteit met het restauratievakgebied hadden maar om de een of andere redenen in een ander werkgebied

terecht zijn gekomen. Ook zie je dat er nogal wat bouwvakkers op zoek gaan naar meer afwisselend en uitdagend werk... en dat hen een trots gevoel geeft. Soms is persoonlijke bemiddeling nodig om het duwtje te geven. ROP-Zuid heeft – via contacten met SW-bedrijven – daar goede ervaringen mee opgedaan. En met positief resultaat, namelijk dat personen via een intern leertraject bij een restauratiebedrijf een nieuwe baan hebben gevonden in de restauratiesector.

Soms gaan personen zelf op zoek om zich te bekwamen op het restauratievakgebied. Dan moet er wel een aanbod van cursussen zijn, en bovenal leren in de praktijk. ROP-Oost heeft hierop ingespeeld.

RIBO / ROP-Oost heeft een ruim aanbod aan praktijkgerichte restauratietrainingen ontwikkeld.

Ook in personen met een afstand tot de arbeidsmarkt incl. statushouders zit veel potentie. Deze groep vraagt wel een goede bemiddeling en de juiste begeleiding.

Social Return On Investment – samenwerking participatiebedrijven SW

Met name de provincies Limburg en Groningen voeren al jaren een actief beleid gericht op het toeleiden van personen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar een betaalde baan. Bij de aanbesteding van werk geldt de inspanningsverplichting om een aantal mensen die vallen onder de doelgroep 'Social return' (een kans op) werk te bieden of een werkervaringsplek. ROP-Zuid voert voor de provincie Limburg de eerste 'doorverwijzing' uit. Om hier verder invulling aan te geven heeft ROP-Zuid het afgelopen jaar met alle Limburgse participatiebedrijven Sociale Werkvoorziening contacten gelegd met als doel te komen tot een meer structurele samenwerking. Die samenwerking zal in 2022 worden gecontinueerd.

Europees Sociaal Fonds+

Een kans om de inschakeling van personen met een afstand tot de arbeidsmarkt in de restauratiesector een stevige impuls te geven dient zich aan via het Europees Sociaal Fonds (ESF). Binnenkort wordt een nieuw subsidieprogramma van het Europees Sociaal Fonds voor de periode 2021 – 2027 opengesteld, waarbij de focus is gelegen op specifieke groepen die op zoek zijn naar werk en hinder ondervinden van de eigen achterstandspositie. Het gaat dan onder andere om:

- statushouders en Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond
- mensen die langdurig (langer dan een jaar) in de bijstand zitten
- mensen met een arbeidsbeperking
- oudere werkzoekenden (45+)

- kwetsbare jongeren (ex praktijk- en voortgezet speciaal onderwijs, entreeonderwijs (MBO-1) en inactieven)
- (ex-)gedetineerden.

ROP-Zuid en ROP Noord-Nederland hebben op zich genomen een projectvoorstel rond vakmanschapsbevordering te ontwikkelen en daarvoor – via de arbeidsmarktregio's – een subsidie bij het ESF aan te vragen. De insteek is dat alle ROP-regio's zich hier bij kunnen aansluiten.

Samenvattend richten de activiteiten van ROP voor 2022 zich op:

- het vergroten van de belangstelling voor het restauratievakgebied door het verstrekken van informatie, het geven van voorlichting, het organiseren van excursies en cursussen e.d.;
- deelname aan projecten, zoals het programma Sterk Techniek Onderwijs in de noordelijke provincies, waar aan de voorkant – bij leerlingen van groep 7 en 8 van de basisschool – wordt geprobeerd de belangstelling voor de bouw en techniek te vergroten;
- het ontwikkelen van masterclasses en eigen modules e.d.;
- het verzorgen van restauratietrainingen en bijscholingen voor bouwvakkers en vaklieden die al in de bouwsector werkzaam zijn (ROP Oost en ROP Noord-Nederland);
- het verzorgen van docentendagen voor leermeesters;
- het actief promoten van de keuzemodule niveau 3 'Basis Restauratie Timmeren / Metselen' bij ROC's;
- het uitrollen van de restauratieopleiding 'Technicus Hout en Restauratie';
- het promoten van de branche-opleiding 'Specialist Restauratie' niveau 4;
- het verbreden van de doelgroep: zij-instromers en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt incl. statushouders;
- het verzorgen van bij- en nascholing van restauratiemedewerkers met praktijkgerichte restauratietrainingen;

Ambachtsschool Nieuwe Steyl / VOS Company is al jaren actief om personen met een afstand tot de arbeidsmarkt, met name statushouders, naar een betaalde baan te leiden in de renovatie- en restauratiesector. ROP-Zuid heeft een samenwerkingsconvenant Ambachtsschool Nieuwe Steyl / VOS Company gesloten.

5) Innovatie en product vernieuwing

De aantrekkelijkheid van de restauratiesector kan worden bevorderd door te laten zien dat werken met monumenten niet alleen een traditionele manier van bouwen is, maar dat er wel degelijk ook innovatieve technieken worden toegepast. Het één hoeft het ander niet uit te sluiten. Zo is ten behoeve van de restauratie van Slot Schaesberg in Limburg, waar ROP Zuid via een convenant nauw bij betrokken is, het deelprogramma 'SLOTLAB' ontwikkeld. Doelstelling is te onderzoeken of nieuwe materialen en productiemethoden van toepassing kunnen zijn bij de herbouw van dit erfgoedcomplex.

Bij RIBO / ROP Oost is innovatie een vast onderdeel van het leerprogramma. Leerlingen THR krijgen autocad tekenen en leren werken met CNC. Ook gebruiken ze 3d scanapparatuur om bijvoorbeeld ornamenten te scannen en vervolgens met 5-assig CNC frezen na te maken. Niet ondenkbaar is dat de populariteit van de THR-opleiding mede verklaarbaar is door Een ander onderdeel dat binnen de THR-opleiding flink wat aandacht krijgt is circulair en duurzaam bouwen. Dat wordt de komende jaren alleen maar belangrijker. Vanaf 2023 moet de uitvraag van overheden immers 100% circulair zijn en vanaf 2050 is het voornemen om een volledige circulaire economie te hebben. Veel bedrijven, overheden en opdrachtgevers staan daar echter niet bij stil en zijn daar in het geheel nog niet op voorbereid.

Voor ROP-Zuidwest is het gebruik van nieuwe technieken in de restauratie een veelvoorkomend onderdeel tijdens gastlessen, voorlichtingsbijeenkomsten en masterclasses. In 2022 wordt het aangieten van balken en andere constructie-onderdelen met kunsthars in de klas behandeld. Verder staat een bezoek aan molens op het programma, waar deze techniek wordt toegepast. Ook wordt de 'nieuwe' techniek schilderen met lijnolieverf onder de aandacht gebracht. Ingegaan wordt op de eigenschappen en verwerking van lijnolieverf.

In Zuid-Holland is ROP-Zuidwest betrokken bij een project waar wordt gekeken naar nieuwe toepassingen van kalkmortel in de molenbouw. Het project wordt uitgevoerd met inschakeling van de TU Delft en Vink Restauratie.

ROP-Noord Nederland is betrokken bij het project 'Verkenner Groningen', waar ervaring wordt opgedaan met het maken van multidisciplinaire keuzes bij het herbestemmen, verduurzamen en versterken (veilig maken) van monumenten. Een van de activiteiten is het delen van kennis in de vorm van best practices.

ROP-Middenwest neemt leerlingen mee naar grote restauratieprojecten waar inzet van nieuwe technieken, zoals het gebruik van drones en het gebruik van CNC-machines, plaatsvindt. Het laat leerlingen zien dat het beeld van de restauratiesector als een oud en stoffig gebeuren waar geen of amper vernieuwingen zijn, niet juist is.

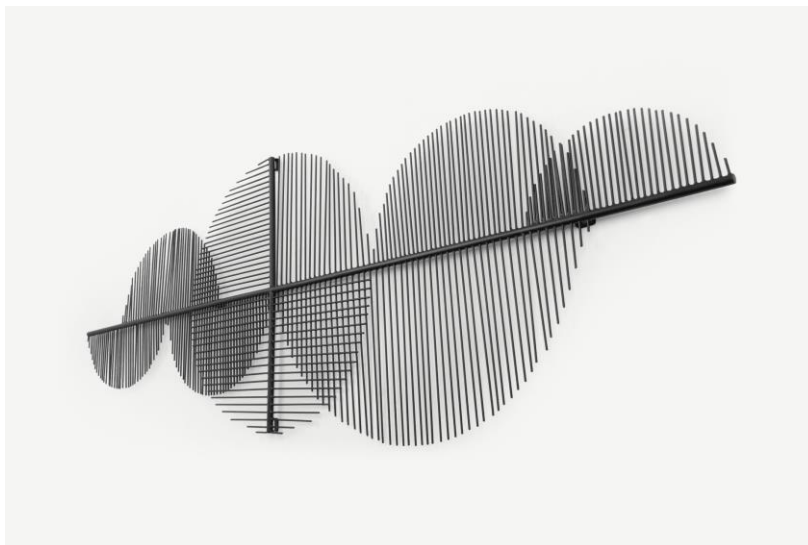
Zo zijn alle ROP's bezig met innovatie en product vernieuwing. Vanwege het belang om hier echt werk van te gaan maken, wordt een aantal zaken ook in gezamenlijkheid door de ROP-regio's opgepakt waardoor er 'meer body' kan worden gemaakt. Een bijzondere activiteit in dit verband is de deelname van ROP aan de restauratiebeurs 'Monument 2022'. We staan daar niet alleen met een stand, waar vooral informatie verstrekt over innovatie en product vernieuwing binnen de restauratie,

we verzorgen ook een inhoudelijk deel van het programma door het organiseren van een klein symposium over het thema. ROP wil hierin een stimulerende rol vervullen.

Daarnaast gaan we in 2022 ons oriënteren op de mogelijkheden om oude technieken te benutten voor het maken van nieuwe producten. Onder meer denken we dan aan designproducten.

Samenvattend bestaan de activiteiten van ROP uit:

- opname van innovatie, verduurzaming en circulair bouwen als vast onderdeel van het leerprogramma binnen de THR-opleiding;
- actieve betrokkenheid bij het programma SLOTLAB (slot Schaesberg);
- deelname aan het project 'Verkenner Groningen' en andere vernieuwende projecten op het gebied van innovatie.
- stimulering van kennisvernieuwing en kennisoverdracht m.b.t. innovatie binnen de restauratiesector;
- actieve aandacht voor innovatie binnen het restauratievakgebied (o.a. website, tijdens open dagen etc.);
- actieve aandacht voor innovatie en productvernieuwing tijdens gastlessen, voorlichtingsbijeenkomsten en masterclasses;
- deelname aan restauratiebeurs 'Monument 2022', waar actief innovatie binnen de restauratiesector onder de aandacht wordt gebracht;
- organisatie van een symposium over innovatie binnen de restauratiesector tijdens de restauratiebeurs;
- oriëntatie om oude materialen en techniek te benutten voor het maken van nieuwe producten: ambachtelijk werk en design;
- het leggen van koppelingen tussen MBO-, HBO- en WO-leerlingen bij grote restauratie- en herbestemmingsprojecten, zodat er wederzijdse kruisbestuiving plaatsvindt tussen degenen die het met hun handen kunnen maken en de meer theoretische studenten. Een dergelijke interactie verbetert het (creatief) proces en de resultaatopbrengst. Met name bij innovaties laat het zijn meerwaarde zien, ook in relatie tot het aantrekkelijker maken van de restauratiesector.

Voorbeeld van design smeedwerk.

5. Resultaatdoelstellingen kernactiviteiten ROP in 2022

ROP werkt... en resultaatgericht. Onderstaand de resultaatdoelstellingen voor ROP Nederland in 2022. Het betreft het totaal van de gezamenlijke ROP-regio's.

Of de resultaatdoelstellingen kunnen worden behaald is onder meer afhankelijk van hoe COVID-19 zich ontwikkelt. Bij afwijkingen zullen wij hier vroegtijdig over rapporteren.

1) Het verbeteren van de infrastructuur voor restauratievakmanschap

- Aantal (restaurant)bedrijven betrokken bij ROP : 200
- ROC's die keuzemodule 'Basis Restauratie Timmeren / Metselen' aanbieden : 12
- Restauratieopleiding niveau 3 : 2
- Restauratieopleiding niveau 4 : 2
- Praktijkcentrum Restauratie en Ambacht : 2
- Praktijk- en kenniscentra voor restauratie en ambacht in ontwikkeling : 2

2) Het realiseren van leer-werkplekken voor leerlingen in de restauratie

- Aantal ROP-restauratieprojecten : 250

3) Promotie van het restauratievakmanschap en vakmanschapsopleidingen

- Imagoverbetering : ja
- Website : ja
- Social media : ja
- ROP-nieuwsbrieven : ja
- Promotiefilms en vlogs : ja
- Excursies en gastlessen : 30
- Voorlichting (V)MBO-scholen : 60
- Voorlichting op basisscholen : 15

4) Bevorderen van de instroom en doorstroming van restauratieleerlingen

- Aantal leerlingen oriëntatie
  - * niveau 2 en 3 op ROP-restauratieprojecten
- timmeren en metselen : 200
- overige beroepen: o.a. schilders en dakdekkers : 25
- * keuzemodule 'Basis Restauratie Timmeren / Metselen' : 100
- Zij-instromers en personen met een afstand tot de arbeidsmarkt incl. statushouders : 40
- Aantal restauratieleerlingen niveau 3
  - * Technicus Hout en restauratie : 60
- Aantal restauratieleerlingen niveau 4
  - * Specialist Timmeren / Metselen Restauratie : 20
- Aantal restauratiemedewerkers dat deelneemt aan restauratietrainingen : 150

5) Innovatie en productvernieuwing

- symposium over innovatie in de restauratiesector : ja
- Kennisuitwisseling over innovatie en productvernieuwing : ja

6. Begroting ROP Nederland in 2022

De in hoofdstuk 4 en 5 benoemde kernactiviteiten en resultaatdoelstellingen hebben betrekking op ROP in totaliteit, met als basis de regionale ROP's. Om de werkzaamheden te kunnen uitvoeren is ROP aangewezen op subsidies.

ROP NL verzorgt de subsidieaanvraag aan het ministerie van OCW t.b.v. de ROP-regio's. Voor 2022 is deze subsidieaanvraag gelijk aan die van vorige jaren, namelijk € 200.000, - oftewel € 40.000, - per regio.

De subsidieaanvraag bij het O&O-fonds voor Infra en Bouw wordt door de ROP-regio's zelf gedaan. Een viertal ROP-regio's vraagt dit voor 2022 aan. Het gaat om een bedrag van € 25.000, -. Daarnaast worden geldmiddelen ontvangen van de provincie. De hoogte ervan is verschillend.

De accountant van ROP NL controleert in samenspraak met de accountant van de regionale ROP's de financiële bescheiden (ureninzet en directe uitgaven) en geeft daarvoor een subsidieverklaring af.

Begroting ROP-regio's 2022

De begroting van de ROP-regio in 2021 is als volgt:

- ROP Noord-Nederland	: € 90.000, -
- ROP Oost	: € 124.500, -
- ROP Zuid	: € 114.500, -
- ROP MiddenWest	: € 109.500, -
- ROP ZuidWest	: € <u>105.000, - +</u>

Totaal € 543.500, -

De meeste kosten van de ROP-regio's hebben betrekking op personeelskosten (ureninzet). Verder zijn er materieelkosten, waaronder de kosten voor educatie, voorlichting en promotie. Voor de kosten van de inzet van personeel wordt een all-in uurtarief gehanteerd van € 75,-. Dit uurtarief is landelijk afgesproken met alle ROP-regio's. In voorgaande jaren is dit tarief ook gehanteerd.

Ureninzet ROP-activiteiten 2022 (gezamenlijke ROP's)

1. Het versterken van de infrastructuur voor restauratievakmanschap	1700 uur
2. Het realiseren van leer-werkplekken	1500 uur
3. Promotie van de bouw- en restauratiesector	1300 uur
4. Bevorderen van de instroom van restauratieleerlingen	800 uur
5. Innovatie en productvernieuwing	700 uur

Totaal 6000 uur

Kosten ureninzet: 6000 x € 75,- = € 450.000, -

Directe uitgaven en inhoudingen (gezamenlijke ROP's)

-	materieelkosten gezamenlijke ROP's o.a. voorlichting, promotie	€ 68.500,-
-	inhoudingen t.b.v. ROP Nederland	<u>€ 25.000,-</u>
	Totaal	€ 93.500,-

Uitgaven gezamenlijke ROP-regio's

-	ureninzet personeel	€ 450.000,-
-	directe uitgaven en inhoudingen	<u>€ 93.500,-</u>
	Totaal	€ 543.500,-

Uitgaven ROP Nederland 2022

De uitgaven van ROP NL zijn gebaseerd op de ontvangen subsidiegelden van OCW. Hiertoe is een bedrag geprognostiseerd van € 200.000,-. Het bestaat uit de volgende onderdelen:

* Uitbetaling aan regio's: 5 x € 35.000,-	€ 175.000,-	
* Kosten bestuurlijk secretariaat/landelijke coördinatie, bestuurskosten, algemene kosten e.d.	€ 20.000,-	
* kosten accountant	€ 4.000,-	
* Onvoorzien	€ 1.000,-	
* kosten symposium 'restaurantvakmanschap en innovatie'	p.m.	
	Totaal	€ 200.000,-

Inkomsten ROP Nederland 2021

* Subsidie ministerie OCW	€ 200.000,-
---------------------------	-------------